

Λαογραφική Έκπομπή της Πανελληνίου Ένώσεως Ποντιακών Σωματείων

Έκπομπή 58 (2-4-1975)

... Σ Η Μ Α ...

Ακούτε την λαογραφική έκπομπή της Πανελληνίου Ένώσεως Ποντιακών Σωματείων - Ποντιακή Ήχώ - που γράφει και επιμελείται ο Στάθης Ευσταθιάδης.-

... τό σήμα σβήνει ...

Αγαπητοί άκροαταί,

Κατά τίς ποντιακές λαϊκές δοξασίες,οί πρώτοι δυό μήνες της άνοιξης,Μάρτης και Άπρίλης, είναι μήνες άστατοι.Άστατοι,γιατί στη διάρκεια τους οι καιρικές συνθήκες στόν Μόντο είναι άστατες.Μονάχα μέ τόν Μάη έρχεται γιά καλά ή άνοιξη,μέ τόν μήνα τόν καλό,τόν Καλομηνά,όπως ονομάζεται στην ποντιακή διάλεκτο.

Τό Μάρτ'σόν έμπαν άτ'μή τερεϊς άτον.Σήν έβγαν άτ'έλεπόν άτον,λέει ο ποντιακός λαός."Όταν πάλι θέλουν νά σατιρίξουν ένα κλαφιάρη τύπο,λένε: "ο κλαιμένον ο Μάρτς".

Αλλά και γιά τόν Άπρίλη μία ποντιακή παροιμία λέει: "Άπρίλτος έρται και περάν",τ'άλλο κλαίει τ'άλλο γελά".Ακόμη και τόν Άπρίλη δέν μπορείς νά σιγουρευθής ότι ή άνοιξη σταθεροποιήθηκε.Πάντως,μέ τόν έρχομό του Άπρίλη ή άλλαγή της φύσεως γίνεται αισθητή.Άνθίζουν τά λουλούδια,μάραντα και μανουσάκια,τουτουγιάδες και Παναγίας δάκρυα,ρόδα και τριαντάφυλλα κι'άνθη του παραδείσου πάνω στά γραφικά βουνά του Μόντου.Οί τσοπάνηδες βγαίνουν στά βουνά και τό ποιητικό αίσθημα του ποντιακού λαού δέχεται τόσο γόνιμα την επίδραση από την άνοιξιότικη φύση.

Τσοπάνος μέ τά πρόδα και σά ψηλά ροχία
πίνει τά κρύα τά νερά και σύρ'τή μαναχίαν

... ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ ...

Γιὰ τοὺς μῆνες Μάρτη καὶ Ἀπρίλη, γιὰ καράβια, ποὺ ξειννοῦν αὐτοὺς τοὺς μῆνες γιὰ τὰ ξένα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἀποχωρισμὸ μᾶς μιλάει ἓνα ὠραῖο ποντιακὸ τραγοῦδι. Τὸ ὀφείλομε στήν ἀειμνηστὴ γερδόντισσα Εὐριδίκη Γαλανοῦ, Τσαχουρίνα, ἀπὸ τὸ Πανδράμα Θεσσαλονίκης, Ἰμεραῖα τὴν καταγωγὴν. Ἡ ἴδια μᾶς ἐξηγήσῃ ὅτι τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τὸ ἔχουν φτιάξει οἱ νιδνυφες. Αὐτὸ ἄλλωστε φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν στίχων, ὅπως θὰ δοῦμε.

Τὸ ὅτι, ἐξ ἄλλου, θὲ πολλά ποντιακὰ τραγοῦδια καὶ οἱ στίχοι καὶ ἡ μελωδία ἀποτελοῦν δημιουργήματα γυναικῶν εἶναι φαινόμενο σύνηθες. Ἀλλὰ ἄς ἔρθουμε στὸ τραγοῦδι.

Μὲ τὸν ἔρχομό τῆς ἀνοίξεως, οἱ καρaboκῶρηδες ξειννοῦν γιὰ τὰ μακρυὰ τοὺς ταξίδια. Τὸς περιμένουν τὰ πελάγη καὶ ὁ σιληρὸς ὁ μόχθος. Ἀφήνουν πίσω τὴν ἰδιαιτέρην πατρίδα τοὺς, τίς οἰκογένειες καὶ τὰ παιδιὰ τοὺς. Πολλές φορές τοῦτοι οἱ θαλασσομάχοι εἶναι νιδπαντρα παλληκάρια, ποὺ ἀποχωρίζονται σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὸν γάμο τίς γυναῖκες τοὺς, οἱ ὁποῖες τραγουδοῦν τὸν πόνο τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Ἡ ποιησὴ τοὺς περιέχει τραγικὸ μεγαλεῖο.

Μαρτί κιννοῦν τὰ κότεργα κι' Ἀπρίλιν τὰ καράβια
Κινᾷ τὴ μάνασι μ' ὁ γαμπρόν, τὴ πεθερᾶς μ' ὁ γυῖνας

Φεύγει ὁ γαμπρός τῆς μάνας μου, τῆς πεθερᾶς μου ὁ γυῖνας, δηλαδὴ ὁ ἄντρας μου.

Μάνα λελεύω τὸν γαμπρό σ', κυρά μ' γουρμπάν σὸν γυῖνα σ'

Ἡ νιδνυφὴ μὲ ὠραῖο πλάγιο καὶ ποιητικὸ τρόπο ἀναφέρεται στὸν καρaboκῶρη ἄντρα τῆς. Δὲν λέει ξεινῶ ὁ ἄντρας μου. Αὐτὴ ἡ εὐθεῖα ἐκφράση θὰ ἐπρόδιδε ἀσέβεια καὶ θὰ ἦταν προδίκησι κατὰ τῆς ἐπικρατοῦσης ἠθικῆς τάξεως. Ἔτσι, ἡ πονεμένη νιδνυφὴ τραγουδᾷ γιὰ τὸν μισεμὸ τοῦ γαμπροῦ τῆς μάνας ἢ τοῦ γυιοῦ τῆς πεθερᾶς τῆς, ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο πρόσωπο, ὁ ἄντρας τῆς.

Τὸ τραγοῦδι φανερῶνει μιὰ πτυχὴ ἀπὸ τὴν δραματικὴν ζωὴ τῶν καρaboκῶρηδων τοῦ ἔθνους, ποὺ ξειννοῦσαν γιὰ τὰ μακρυὰ πελάγη τὸν Μάρτη καὶ τὸν Ἀπρίλη καθ' ἕνα χρόνον.

·Ακοῦστε τῶρα διςτιχα τῆς ξενιτειᾶς.

. ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Καί τῶρα τό ἀνέκδοτό μας. Παρουσιάζει τό πνεῦμα ἐτυμότητος τῶν λατινῶν θυμοσοφικῶν τύπων, οἱ ὅποιοι φιλοσοφοῦν μέ τήν μέθοδο τῆς ἀντιστροφῆς τῶν ὄρων.

— Ὁ Κῶστας ὁ Ἀκριβοπούλου ὁ ἐσχωρεμένον σοφός ἄνθρωπος ἔτον. Ἐξῆεν σά Σέρρας. Σανταίτες ἔτον. Φιλόξενος καί πολλά μασχαριάνος. Ἐγάπανε πολλὰ τήν λύραν καί τὰ τραγωδίας. Πάντα ἐκουβάλλεν σ' ὀσπίτ'· ἀτ'· μισαφίρτζ. Ἄμαν πολλά ὀμνέας ἔτον. Ἡ γυναῖκα τ'· τιδέν σ' ὀσπίτ'· ἢ εἶχεν. Ὁ Κῶστης ἐκουβάλλεν μισαφίρτζ κι' ἐκείνε ἡ μάρσα τιδέν ἢ εἶχεν νά φέρ' σό τραπέζ'· καί ἐντροπιᾶουτον.

Ἐναν ἡμέραν ὁ Κῶστης ξάν ἐκουβάλλεσεν σ' ὀσπίτ'· μισαφίρτζ. Ἡ γυναῖκα τ'· ἐσέβεν ξάν σά μαῦρα. Ἀπές· σή κουζίναν φυσᾶ κι' ἀποφυσᾶ. Ἐμπαίν'· κι' ἐβγαίν'· καί ἀφιά κές μουρδουλίζ'. Ὁ Κῶστης ταραίξει· ἀτο σή καλατοήν. Λέει τ'· ἕναν λέει τ'· ἄλλο. Οἱ μισαφίρ'· πᾶ ἐρωτοῦν ἀτον πῶς ζεῖ, ντό δουλεῖαν ἐφτάει κι' ἀρ'· ἀοῖνα.

— Ζᾶ πᾶ τιδέν ἔχς; ἐρώτεσεν ἀτον ὁ ἕνας ἀσῆ μισαφίρτζ.

— Πῶς ἢ ἔχω. Ἐχω δύο χτήνια, εἶπεν ὁ Κῶστης.

— Ἀνάθεμά σε κουρφέα, ἐκλωστέν εἶπεν ἡ γυναῖκα τῇ Κῶστη. Ἀλλά μαλάν ἔχομε ἕναν χτήνον κι' ἐποῖνες ἀτα καί δύο, φεύτε. Ἡ τεπέ τς ἐλόγηεφεν ἀλλά μαλάν.

— Πῶς ἔν ἕναν τό χτήνον, ἐκλωστέν εἶπεν ὁ Κῶστης σήν γυναῖκαν ἀτ'· Δύο χτήνια ἢ ἔχομε;

— Φεύτε, φεύτε καί κουρφέα. Ἐναν χτήνον ἔχομε, ἕναν, εἶπεν ἡ γυναῖκα τῇ Κῶστη σῆ μισαφίρτζ. Ἐχάστεν ἀτός ντό λέει.

— Ἐναν; Πῶς ἔν ἕναν, εἶπεν ὁ Κῶστης. Ἐναν ἔχομε σό μαντρίν κι' ἕναν πᾶ ἐσύ γυναῖκα, δύο.

(Περὶ ληφῆ: Στήν πρόκληση τῆς γυναῖκας τοῦ Κῶστη μπροστά σ' αὐτοὺς μισαφίρτζους ὅτι ὁ ἄντρας τῆς λέει φέμματα πενευόμενος ὅτι ἔχουν δύο ἀγελάδες, ἐνῶ στήν πραγματικότητά ἔχουν μία, ἐκεῖνος ἀναγκάσθηκε χιουμοριστικῶς νά ἐξηγήσῃ ὅτι οἱ ἀγελάδες εἶναι δύο, μία στό μαντρί καί ἡ ἄλλη μέσα στό σπῆτι.)

. ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Ἀνακοινώσεις: Τὴν ἐρχομένη Κυριακῇ, 6 Ἀπριλίου, στίς 11 ἡ ὥρα τὸ πρωὶ θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν μελῶν τοῦ Φάρου Ποντίων στὸ Ἐντευκτήριό του, Ἀντιγονιδῶν ἀρ. 1 γιὰ τὴν ἐγκρίσις τοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ περασμένου χρόνου.

Ὁ Σύλλογος "Φάρος Ποντίων", ἐξ ἄλλου δίδει ποντιακὴ θεατρικὴ παράστασις στίς 13 Ἀπριλίου ἡ ὥρα 11 τὸ πρωὶ στὸν κινηματογράφον Ἑσπ. Σταυρουπόλ. συνεισμοῦ Σταυρουπόλεως μὲ τὸ ἔργον "Ὁ Φίλπιν" τοῦ Στάθου Ἑυσταθιάδου κατὰ σκηνοθεσίαν Βάνια Ὑγρόπουλου. Τὴν παράστασις ὁργανώνει τὸ ἀδελφόν σωματεῖον τῆς Σταυρουπόλεως "Ὁ Ἄετο" τοῦ Πόντου. Ὁ Πόντος, ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ὁποῖου θὰ διατεθοῦν οἱ εἰσπράξεις ἀπὸ τὴν παράστασις. Στὴ λύρα ὁ Γιωργούλης Κουσίδης καὶ ὁ Νίκος Τσαλινίδης. Ἡ ἄλλη μέρη καὶ τὸ χορευτικὸ συγκρότημα τῶν Ἀετῶν τοῦ Πόντου.

Στὴ συνέχεια τοῦ προγράμματός μας θὰ ἀκούσετε σκοποὺς καὶ τραγούδια ἀπὸ διάφορες περιοχὰς τοῦ Πόντου (2 ἐλεύθεροι σκοποὶ.).

. ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἐκπομπή μας. Ἰκοντά σας καὶ πάλι τὴν ἐρχομένη ἐβδομάδα τὴν ἴδια μέρα καὶ ὥρα.

. Σ Η Μ Α

Ἀκούσατε τὴν λαογραφικὴ ἐκπομπή τῆς πανελληνίου Ἐνώσεως Ποντιακῶν Σωματείων Ποντιακῇ Ἠχώ, ποὺ γράφει καὶ ἐπιμελεῖται ὁ Στάθου Ἑυσταθιάδης. -

. τὸ σῆμα σβῆνει